

Anmeldelser.

Walter Kaudern: *Ethnographical Studies in Celebes. Results of the Author's Expedition to Celebes 1917—1950.* (Vol. I. Structures and Settlements in Central Celebes. 6 maps and 263 figg., XIII & 404 pp. Vol. II. Migrations of the Toradja in Central Celebes. 25 maps, IX & 216 pp.) 8° Gøteborg 1925.

Efter udgivelsen af sin populære rejsebeskrivelse „I Celebes obygdter“ (2 bd. Stockholm 1921) har den udmærkede svenske zoolog og etnograf nu udsendt de første to dele af et stort anlagt værk, hvori han agter at fremlægge de etnografiske resultater af sine rejser på den store tropeø. Tiden fra januar 1917 til novbr. 1920 tilbragte forf. og hans hustru på de indiske øer, og skønt de også foretog udflugter til Java og Filippinerne, var det nordlige og centrale Celebes ekspeditionens egentlige mål. Oprindeligt havde zoogeografiske studier været hovedsagen — disse såvel som de botaniske resultater vil blive æmnet for særskilte publikationer —, men som det så ofte går, blev interessen efterhånden mere og mere fanget af den ejendommelige og lidet kendte befolkning. En samling på over 3000 etnografiske sager blev bragt til veje, og at forf. ikke nøjedes hermed, er allerede disse første bind af bearbejdelsen et fyldestgørende bevis for.

Under navnet Toradja, „bjærgboer“, sammenfattes en stor mængde stammer i det centrale Celebes og tilgrænsende dele af de derfra udgående halvøer. Forf. deler dem i fire grupper, hver bestående af talrige stammer: Paloe Toradja i nord omkring Paloe-floden og i det sydlige af den store nordhalvø, Poso Toradja ved Poso-floden i det østlige og i tilgrænsende dele af nordosthalvøen, Koro Toradje omkring Øvre Koro i det egentlige Central-Celebes og endelig Saadang Toradja mod syd, hvorfra de griber et stykke ind over den sydlige halvø. Af disse grupper afviger den sidste i flere henseender fra de øvrige og falder ikke ind under rammerne af det foreliggende arbejde. Poso Toradjaerne har de to hollandske mis-

sionærer Adriani og Kruijt behandlet i et stort værk. Det er de to resterende grupper, som forf. særlig har studeret.

Denne befolknings vigtigste næringsvej er risavl, som dels drives på våd bund i dalene, der er opfyldt af søaflejringer, dels på rydninger i bjærglandet. Her ligger svedjerne gerne på middelhøje bjærgrygge, mens de højere kamme og selve skråningerne endnu er klædt med urskov. Hver landsby består af en større eller mindre samling huse og et tempel, ofte også en smedje og et særligt arbejds-skur for kvinderne. Rislader og hytter til midlertidigt ophold ved markerne ligger borte fra selve landsbyen. Det er disse forskellige bygninger, som forf. skildrer i 1ste del efter at have givet en kortfattet, geografisk indledning. Fælles for dem alle er, at de er opført af tømmer tilhugget med skovkniven og samlet uden et eneste søm med indhak og rotangsurringer alene. Endvidere har de firkantet grundplan, et højt saddeltag af palmeblade og et gulv, der for templerne og de permanente boligers vedkommende er hævet over jorden med dens fugtighed og giftige kryb. Men her ophører ensartetheden. Med den mest indgående nøjagtighed, belyst med et væld af ypperlige, detaljerede konstruktionstegninger, gør forf. rede for de forskellige typer.

Det vil føre for vidt at karakterisere dem her; men som resultat af undersøgelsen skal fremhæves, at foruden en temmelig simpel hus-type og en tilsvarende rislade, der ligesom de midlertidige hytter må anses for oprindelige hos Toradjaerne, er der to andre husformer, som åbenbart skyldes fremmed indflydelse. Den ene af disse er identisk med en form, som er almindelig hos kystbefolkningen på Celebes og mange andre steder i Indonesien. Den anden, til hvilken der slutter sig en særlig form for rislade, minder i høj grad om visse mikronesiske huse, mens der på Celebes ingen tilsvarende findes. Forf. opstiller tre muligheder for denne types oprindelse: (1) at den er en selvstændig udvikling, hvilket dog, utvivlsomt med rette, betegnes som temmelig usandsynligt; (2) at den på en eller anden måde er forbundet med de omtalte mikronesiske huse; eller endelig (3) at den er indført fra Java i Hindu-perioden, idet dette hus i nogle egne betegnes med et ord, der åbenbart stammer fra Sanskrit. Anm. mangler de særlige forudsætninger for at fælde en dom mellem de to sidste muligheder — som vel for øvrigt ikke udelukker hinanden —, men må dog tilstå, at det sproglige argument alene forekommer ret svagt. Et låneord kan meget vel optages i et sprog, uden at genstanden for benævnelsen følger med, og netop den omstændighed, at det fra Sanskrit afledede ord ikke findes allevegne, hvor den omtalte husstype forekommer, kunde tyde på, at noget sådant havde

fundet sted. Der synes mere grund til at lægge vægt på, at huset viser tilknytning til en vis form for tempel, hvis udsmykning med udskårne fallosfigurer og bøffelhoveder langt stærkere taler for hindu-javansk påvirkning.

Vi kommer herved til templerne, hvis beskrivelse indtager hovedparten af 1ste del. Man må være forf. overordentlig taknemlig for denne meget udførlige skildring; thi allerede mange steder er templerne nu forsvundne, og flere og flere vil sikkert følge efter. Der kan skelnes mellem syv tempeltyper, af hvilke i hvert fald den ene som nævnt peger ud over landets grænser. Andre synes opstået hos Toradjaerne selv, oprindelig i form af en tilbygning til boligen.

I 2den del går forf. over til at undersøge Paloe, Koro og Poso Toradjaernes vandringer. Hjælpekilderne er for det første historisk kendte tildragelser, dernæst stammernes egne traditioner, deres forestillinger om dødsrigets beliggenhed (der ofte henlægges i retning af stammens moderland), og endelig almindelige betragtninger over slægtskab i kultur, sprog og legemsbygning. Den samme rigdom på enkeltheder, det samme indgående studium, som præger 1ste del, genfindes i denne redegørelse. Talrige kårt gør det muligt at følge de mindste forskydninger mellem stammerne.*) Det synes hævet over al tvivl, at alle tre grupper oprindelig har levet på nordsiden af Bone-bugten. Herfra er Paloe Toradjaerne vandret mod nord, tværs gennem hele Central-Celebes, senere efterfulgt af Poso Toradjaerne, som har sendt en gren mod sydøst langs Tolo-bugtens kyst. Disse to grupper synes endnu at stå hinanden ret nær både i sprog og kultur. Koro-gruppen er udgået fra samme egne som de førnævnte, men har bredt sig mod nordvest. Saadang Toradjaerne skal være nærmest beslægtet med denne gruppe og indeholder måske også et folkeelement fra strækningerne ved Bone-bugten. Hovedrunden til disse vandringer var øjensynligt en udvidelsestrang, som skyldtes overbefolkning i hjemstavnen og nødvendigheden af at søge nyt land til opdyrkning; men også epidemier, som tilskrives onde ånder, og pres af Boegineserne fra syd synes at have medvirket.

Det således påbegyndte værk udmærker sig ved en så imponerende stofmængde og så interessante resultater, at man tør stille store forventninger til dets fortsættelse, og når det engang er afsluttet, vil det sikkert stå som et lige værdigt monument for den forf., der skabte det, den nation, der satte ham i stand dertil, og man kan tilføje: den kvinde, der først fulgte forf. på den anstrengende færd

*) En kedelig trykfejl findes i teksten til kårt 24, hvor de røde linjer angives at vise Paloe og Koro Toradjaernes vandringer. Der skulde i stedet for stå Paloe og Poso Toradja.

og nu for sin del fortsætter ved at oversætte hans manuskript til Engelsk. Skulde der fra geografisk side rejses nogen indvending mod værket, måtte det blive den, at man i noget for høj grad savner en redegørelse for de geografiske faktoreres betydning. „*Structures and Settlements &c.*“ hedder 1ste del; men om bebyggelsens geografiske tilpasning til terrain, klimatiske forhold som luv- og læside på bjærgene m. m. får man kun meget lidt at vide. Også samspillet mellem bebyggelse og samfærdsel kunde være berørt. Det samme kunde der ankes over i 2den del; vandringsvejene må sikkert være nogenlunde geografisk betingede. Men selv med disse indvendinger *in mente* kan man kun lykønske forf. til den lykkelige begyndelse af et storlået værk, som for eftertiden vil blive en hovedkilde til kendskab om et ejendommeligt folkeslag og en ingenlunde lavt stående kultur.

Kaj Birket-Smith.
